

Summary

N.R.Kyrsta

Forming of Lexical Competence of Elder Preschool Children's by Means of Poetic Works Of Ukrainian Writers

The problems of forming of lexical competence of elder preschool children by means of poetic word are studied in the article. A didactics model is described and the studies standards of complex work after Mariyka Pidgirianka's poetic works (in the aspect of dictionary development) are characterized. The pedagogical conditions and conformities of development of children's vocabulary by facilities of poetic works are concretized.

Key words: lexical competence, poetic word, didactic model, dictionary, pedagogical conditions, conformities.

Дата надходження статті: «19» вересня 2012 р.

УДК 372.47-053.4(045)

Г.І.КІТ,

старший викладач;

І.В.ГРИНДІЙ,

викладач

(м.Хмельницький)

Підготовка педагогів до використання елементів народної математики в роботі з дітьми старшого дошкільного віку

До загальної народної скарбниці належить народна математика. В даній статті висвітлена підготовка педагогів до використання елементів народної математики, ознайомлення з народними мірами вимірювання, формування математичних понять засобами усної народної творчості (народні загадки, прислів'я та приказки) в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Ключові слова: елементи народної математики, народні міри вимірювання, засоби усної народної творчості.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Відродження духовної культури українського народу, розбудова національної освіти в умовах незалежної України неможливе без опори на українську етнопедагогіку. Головними засобами виховання підростаючого покоління є рідна мова, історія, фольклор, мистецтво і свята народного календаря, народні символи та прикмети, звичаї, традиції, обряди.

Українська етнопедагогіка має багату історію і давні традиції. Особливу галузь народознавства становить народна математика. Використання елементів народної математики в роботі з дітьми старшого дошкільного віку зумовлюють впровадження в навчально-виховний процес підготовки педагогів даної проблеми. Проблему підготовки педагогів з формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку досліджували К.Й.Щербакова, Г.М.Леушина, А.А.Столяр, Н.І.Баглаєва, О.О.Фунтикова, Л.С.Плетеницька, М.Машовець та інші. Ці дослідження розкривають зміст, методи, форми, засоби, нові технології у навчанні педагогів з формування у дошкільників логіко-математичної компетентності, логіко-математичного розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій... Історія розвитку математичних знань українського народу мало досліджена не тільки істориками математики, а й етнографами. Проте ця галузь дає цінний матеріал для вивчення розвитку культури українського народу.

Проблеми народної математики давно цікавили вчених. В «Програму для збирання відомостей з етнографії» О.Русова та Ф.К.Волкова включили кілька питань про народні прийоми лічби та вимірювання.

У 1876 р. відомий український етнограф М.Драгоманов зібрав і упорядкував цікаві народні задачі.

К.М.Щербина вказує на роль народних задач, прийомів лічби і вимірювання у програмі початкових класів школи, подає для використання в шкільній практиці матеріали, зібрані вчителями в різних областях України. Він закінчує свій виклад так: «Збирання й уважне вивчення «народних» математичних знань має величезне значення не лише для етнографів і істориків, а й для вчителів, оскільки ці «народні» знання дають дуже цікаві дидактичні, а й іноді й методичні вказівки для їх шкільної роботи» [2, с.324].

Проте найґрунтовніше дослідження з історії розвитку народної математики в Україні провела Л.М.Граціанська. Ознайомлюючи нас зі способами лічби та вимірювання, народними мірами українців на різних етапах історичного розвитку, відкриваючи цікавий світ еволюції поняття числа та його властивостей, а також процес формування просторових уявлень і знань у галузі

геометрії, автор дозволяє нам проникнути в глибини народної мудрості. Дослідниця узагальнила матеріал, зібраний у містах і селах України (1925-1968 рр.) за пропозицією К.М.Щербини.

В наш час публікації Л.С.Плетеницької «Мандрівка у народну математику», розділ «Елементи народної математики у дошкільному закладі» присвячені вивченню народної математики, ознайомленню із засобами лічби, народними мірами, народним математичним письмом є складовою частиною дослідження історії народу. Розроблена і апробована експериментальна програма навчання дітей дошкільного віку елементів народної математики «Бабусяна математика», широко використовується у підготовці вихователів дітей дошкільного віку у практиці роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії у курсі «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».

Технологію логіко-математичної компетентності розвитку логічних операцій у дітей дошкільного віку висвітлено у статтях «Вимірювання цікаво і корисно», «Обчислювальна діяльність у дошкільнят» Н.І.Баглаєвої.

О.О.Яловська підготувала збірник «Загадки з математики для малят», де автор уміщує систематизовані загадки математичного змісту за такими темами: кількість і лічба, величина, форма, орієнтування в просторі і часі. Чудовий практичний посібник «Народна мудрість про час», де упорядником є О.О.Яловська. Автор пропонує розваги, конспекти занять та добірку цікавого матеріалу про час.

Цінною є праця В.Скурагівського «Місяцелік» про український народний календар, де автор зібрав різноманітний матеріал про походження назв українських місяців та пов'язані з ними прислів'я і приказки, зразки завбачень погоди, народні свята, – це перше в українському народознавстві видання, яке стане в пригоді всім, хто не байдужий до своєї національної культури [4].

Олена Шустікова, завідувач, Валентина Діхтяренко, вихователь, ДНЗ № 78 «Росинка» м. Миколаїв на сторінках журналу «Дошкільне виховання» подають приклад заняття з народної математики для старших дошкільників «Як у народі лічили». В статті використовують різноманітні вправи, народну рухливу гру «Як у давнину бабусі й дідусі лічили.» Використання на заняттях основ народної математики не лише зацікавить дітей спадщиною рідного народу, а й сприятиме логіко-математичному розвитку [5 с.30-31].

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити проблему підготовки педагогів до використання елементів народної математики в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу... У професійній підготовці педагогів для системи дошкільної освіти важливе місце займає курс «Теорії і методики формування елементарних математичних уявлень». Зміст курсу реалізується в режимі лекційних, практичних, лабораторних занять, самостійної роботи студентів.

В Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії студенти третього курсу вивчають «Основні математичні поняття». Готують цікаві повідомлення з історії розвитку числа, лічби, вимірювання; ведуть пошукову роботу. На лекції «Теоретико-методичні засади формування у дошкільників уявлень про розмір та вимірювання» студенти 5 курсу, факультету «Дошкільна освіта», знайомляться з історією даної проблеми, науковими дослідженнями Р.Л.Березіної, Р.Л.Непомнящої, опрацьовують статті Н.І.Баглаєвої, Л.С.Плетеницької, В.А.Старченко виступають з реферативними повідомленнями та результатами пошукової роботи з регіонів за місцем проживання.

Педагогіка народознавства передбачає постійне й систематичне застосування у навчально-виховному процесі знань свого народу про довкілля, закони розвитку природи, різноманітні сфери життя людей. Особливу галузь народознавства становить народна математика. Народні математичні знання поділяємо на чотири складові: способи лічби та обчислення; старовинне математичне письмо та його носії; одиниці вимірювання, прилади вимірювання. Народними способами лічби та обчислення є лічба та обчислення на пальцях, лічба за допомогою вузликів, встановлення однозначної відповідності за допомогою предметів.

У ході ознайомлення дітей з елементами народної математики педагоги особливу увагу приділяють: відображенню математичних понять у народних загадках, прислів'ях приказках, лічилках, мирилках, дражнилках; практичному використанню народних математичних знань у побуті; закріпленню основних математичних термінів у народних іграх.

Головне завдання педагогів – здійснювати поступовий перехід від їх сприймання дітьми у грі, побуті, у спостереженнях тощо, до цілеспрямованого усвідомлення та засвоєння на заняттях, у спільній з однолітками діяльності. Вивчення методики поєднується з педагогічною практикою студентів (показовою, пробною) в дошкільних навчальних закладах міста Хмельницького. Педагоги творчо планують та проводять тематичний день «Цікава математика» з дітьми різних вікових груп у дошкільних навчальних закладах.

Методика ознайомлення дошкільнят з термінами народної математики передбачає пояснення поняття; відображення його у різних жанрах усної народної творчості; ознайомлення з ними у бесіді, розповіді, дидактичній грі.

Вихователь розповідаючи казку «Коза – Дереза»: Я Коза – Дереза півбока луплена, за три копи куплена, – пояснює дітям, що копа – це 60 снопів, складених разом.

У прислів'ях та приказках: «Сніп до снопа, то й буде копа», «Ілля на полі копи лічить», «Доки батько копу жита змолотив, то син узувся», «Мудрому й два слова досить, а дурному й копа не допоможе», «Де хазяїн походить, там сто кіп уродить».

На заняттях вихователі подають знання про різні народні мірки, діти знайомляться з народними вимірами у повсякденному житті. Наприклад, слухаючи казки, діти часто чують про одиниці вимірювання величин, які їм незрозумілі, і які в наш час практично не застосовуються. Це, зокрема, дюйм («Дюймовочка» Г.К.Андерсена), верста («Про попа і його працівника Балду» О.С.Пушкіна), аршин («Казка про царя Салтана» О.С.Пушкіна), вершок, седмиця («Горбоконию» П.П.Єршова). Вихователь та батьки повинні зуміти пояснити дітям їх значення, історичне походження та порівняти із сучасними одиницями.

Упродовж дошкільного віку діти оволодівають лінійним вимірюванням, навчаються вимірювати об'єм, масу, час. Поряд з умовними мірками користуються загальноприйнятими одиницями міри та ознайомлюються із старовинними одиницями вимірювання. Так, одиницею вимірювання довжини може бути олівець, смужка паперу, долоня, книжка, сантиметр. Крім того, діти дізнаються, що в давні часи люди використовували для вимірювання довжини предметів окремі частини тіла.

За часів Київської Русі існувало три основні міри довжини: п'ядь, лікоть і сажень. П'ядь велика – відстань між великим пальцем руки і мізинцем, п'ядь мала – відстань між великим і вказівним пальцями. Лікоть – відстань від ліктьового суглоба до кінця середнього пальця [1].

На Русі була поширена інша міра – сажень, який становив 6 ліктів. Сажень – відстань між кінцями середніх пальців рук, розведених у різні сторони на рівні плечей. Найбільшою мірою довжини була верста, яка дорівнювала 500 сажням. Вершком називали довжину вказівного пальця. Дюйм – міра довжини, якою користувалися в багатьох країнах уже протягом кількох віків. Це невелика довжина. Дівчинка зростом з дюйм – чарівна Дюймовочка з казки Андерсена – спала в лакованій шкаралупі волоського горіха, вкривалася целюсткою троянди і гребля веслами, зроблених з кінських волосин.

Походить дюйм від ширини великого пальця. І саме слово по – голандськи означає «великий палець». В Англії його розмір встановили точніше – це довжина трьох сухих зерен ячменю, вийнятих із середини частини колоска[2].

Одна із сторін формування творчої, ініціативної особистості – розумове виховання дітей. Від нього залежить успішна підготовка до життя, трудові результати. Життєво важлива функція розуму зафіксована в багатьох видах народної творчості, використання якої допомагає педагогам, батькам виховувати дітей розумними, мудрими, кмітливими.

Загадки – один з найдавніших, найпоширеніших видів народної творчості. Поряд з казками, прислів'ями вони становлять невичерпне джерело народної мудрості і поетичної творчості. Загадки розвивають процеси мислення – аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення привчають до самостійності мислення, розвивають таку якість розуму, як кмітливість

Загадка (від «гадати» – думати, вгадувати) – жанр фольклору, дотепне запитання, часто у віршованій формі. Загадка вживається не лише для активізації пізнавальних можливостей дитини, практикованої етнопедагогікою, а й почасти містить у собі філософський зміст.

Прислів'я та приказки – це стислі, переважно афористичні, художні вислови народу про різні життєві явища.

У творчому спадку українців відомий цикл приказок і прислів'їв, що в них відображені часові поняття, які використовують студенти в роботі з дітьми дошкільного віку. Афористичні вислови, що акумулюють багатовіковий досвід народу, справді є вираженням його мудрості і філософії. Прислів'я мають повчальний характер, а приказка – тільки констатує факт, але оцінки йому не дає.

Прислів'я та приказки які формують у дітей уявлення про тривалість дня і ночі в різні пори року: Взимі днина – лише година; літній день довший за зимовий тиждень.

Прислів'я та приказки про ранок, день, вечір, ніч: зимний ранок – гарячий день; квітневий день – рік годує; ранок вечора мудріший.

Про дні тижня: краще тепер, ніж у четвер; субота – не робота, а в неділю нема діла.

Про сьогодні, завтра, вчора: сьогоднішньої роботи на завтра не відкладай; вчорашнього дня шукав, а що робити не знав[3].

Прислів'я та приказки – це неоціненна скарбниця народної мудрості. Вони не віддільні від життя людини, як і її мова та пісня. Це велике народне багатство, справжній скарб, що його народ свято береже, і передає своїм дітям і онукам. Не цураймося ж своєї правічної культури! Мусимо знати й пам'ятати наш родовід, розумно користуватися тією мудрістю, що жила серед народу з давніх – давен.

Висновки... Підвищити компетентність, педагогів оптимізувати взаємодію педагога з батьками з використання елементів народної математики з дітьми старшого дошкільного віку.

Перспектива подальших досліджень:

Дана стаття не претендує на всебічний розгляд проблеми. Ряд аспектів потребують подальших наукових розвідок, зокрема використання елементів народної математики в умовах модернізації дошкільної освіти.

Список використаних джерел і літератури:

1. Баглаева Н. І. Вимірювання – цікаво і корисно / Надія Іванівна Баглаева // Дошкільне виховання. – 2001. – № 5 – 2001. – С. 8–9.
2. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. / Богуш А. М., Лисенко Н. В. – [2-ге вид., переробл. і доповн.]. – К. : Вища школа, 2002. – С. 321–335.
3. Народна мудрість про час / авт.-упоряд О. О. Яловська // Мандрівець, 2006. – 80 с.
4. Скуратівський В. Т. Місяцелік: Український народний календар / В. Т. Скуратівський. – К. : Мистецтво, 1993. – 208 с.
5. Шустікова О. Як у народі лічили / Олена Шустікова, Валентина Діхтяренко // Дошкільне виховання. – 2012. – № 8. – С. 30–31.

Анотація

А.І.Кит, І.В.Гриндій

Подготовка педагогов к использованию элементов народной математики в работе с детьми старшего дошкольного возраста

В статье рассматривается вопрос о подготовке педагогов к использованию элементов народной математики, ознакомление с народными мерами измерения, формирование математических понятий средствами устного народного творчества (народные загадки, пословицы, поговорки) в работе с детьми старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: *элементы народной математики, народные меры измерения, средства устного народного творчества.*

Summary

A.I.Kit, I.V.Gryndii

Preparation of the Future Mentors for Usage of the Elements of National Mathematics Working with Children of Preschool Age

Preparation of the future mentors for usage of the elements of national mathematics, familiarization with national units of measurement, formation of mathematical concepts by means of folklore (folk riddles, proverbs, sayings) working with children of preschool age are studied in this article.

Key words: *elements of national mathematic, national units of measurement, means of oral folklore.*

Дата надходження статті: «10» вересня 2012 р.

УДК 37.064

М.В.КЛЕПАР,

кандидат педагогічних наук

(м.Івано-Франківськ)

Формування ціннісних орієнтацій у процесі професійного зростання педагога-музиканта

У статті розглянуто питання формування ціннісних орієнтацій у процесі професійного зростання педагога-музиканта.

Ключові слова: *ціннісні орієнтації, педагог-музикант, професійне зростання.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... На тлі цивілізаційних перетворень відбувається переосмислення цінності й змісту творчої місії музичного мистецтва, професії й особистості викладача вищої школи не лише як професіонала, який має транслювати її культурні норми, художні традиції, але й трансформувати їх у нові особистісні, художні й суспільні смисли, продукувати нові культурні факти, утворюючи з інформації універсальне знання.

У Державній національній програмі «Освіта. (Україна ХХІ століття)», «Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті», Законі України «Про шкільну освіту» та інших державних документах наголошується на необхідності розвитку інтелектуального та духовного потенціалу суспільства. Це ставить складні завдання перед вищою школою, вимагає підготовку високопрофесійних фахівців, виховання нової генерації педагогів-музикантів, здатних до творчої